

Масові смерті: За оцінками, від Голодомору загинуло від 4 до 7 мільйонів українців, зокрема діти та літні люди, які найбільше постраждали від браку продовольства.

Закон "про п'ять колосків": Цей закон передбачав суворе покарання за збирання навіть найменшої кількості зерна або врожаю з полів — аж до страти або ув'язнення, що фактично позбавляло людей шансів на виживання.

Ізоляція та контроль: Влада запровадила "чорні дошки" — списки сіл, де селянам забороняли торгувати та отримувати будь-яку допомогу. Ці села ізолювали, що зробило голод ще більш смертоносним.

Випадки канібалізму: У деяких регіонах, через крайню нестачу їжі, були зафіксовані випадки канібалізму, що підкреслює глибину відчаю і катастрофічні наслідки голоду.

Мовчання і пропаганда: Радянська влада заперечувала існування голоду і поширювала фальшиву пропаганду про успіхи колективізації. Міжнародні спостерігачі часто не мали доступу до реальної інформації або замовчували трагедію через політичні причини.

Відновлення пам'яті: Після здобуття незалежності Україною, трагедія Голодомору почала вивчатися та визнаватися на міжнародному рівні. Щорічно у четверту суботу листопада в Україні вшановують пам'ять жертв Голодомору.

Глибокі наслідки: Голодомор мав не лише демографічні, але й психологічні та культурні наслідки для українського народу. Він вплинув на формування національної ідентичності та усвідомлення власної історії.

Гацула Катерина Віталіївна

Науковий керівник – канд. політ. наук, доц. Волянчук О.Я.

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ЕТНОПОЛІТИКИ: МІСЦЕ В ДЕРЖАВАХ І СУСПІЛЬСТВАХ

Поняття етнополітики, як політичного процесу регулювання відносин між етнічними групами, має глибоке історичне коріння та складну еволюцію. Зародившись у ранніх імперіях, де етнічні групи перебували під жорстким контролем, етнополітика поступово адаптувалася до потреб національних держав, що формувалися на хвилі націоналізму в XIX столітті. Кожна нова епоха – від колоніалізму до глобалізації – формувала особливі моделі етнополітики, які використовувалися для регулювання міжетнічних відносин, інколи підживлюючи конфлікти, а іноді розвиваючи можливості для мирного співіснування. Сьогодні, в умовах культурного різноманіття, етнополітика є фактором соціальної стабільності, сприяючи інтеграції етнічних спільнот у демократичних державах.

Цілком логічно сучасна етнополітика могла би розвиватися через гуманістичні принципи політики загалом, тобто передусім виходити з концепції людиноцентризму, коли на першу роль висувається індивід і його гідність, незалежно від походження, кольору шкіри, традицій, мови, віросповідання тощо. Проте сучасні політологи, соціологи, культурологи слушно зауважують, що і гуманізм у ретроспективі видозмінюється, адаптується аж до самозаперечення, поширення ідеалістичних, глобалізованих, навіть шовіністичних різновидів [3]. Відтак «самої лише декларації загальнолюдських цінностей недостатньо, вона вимагає конкретизації, розвитку чітких алгоритмів і механізмів обороноздатності» [2]. Отже, гуманізм все ще не став вирішальним для регулювання етнонаціональних відносин і процесів, а в своєму розвитку набуває часто неочікуваних форм і проявів у політиці.

Розглядаючи історичний розвиток етнополітики, можна виокремити різні напрями та підходи, ми ж пропонуємо ретроспективно зосередитися на кількох таких етапах: етнополітика в імперіях, націоналізм та формування національних держав, радянська етнополітика.

В імперіях формували спеціальні системи етнополітики, які були орієнтовані на контроль та обмеження автономії етнічних груп, залишаючи за ними певні культурні та

релігійні свободи в межах жорсткої централізованої влади. Б. Андерсон визначає ці моделі як «уявлені спільноти», у яких етнічні групи існували в умовах ієрархії та підконтрольності [1].

На початку XIX століття націоналізм став рушійною силою для формування національних держав. Ідеї про право нації на самовизначення стимулювали національно-визвольні рухи, що призводило до утворення незалежних держав. Цей період супроводжувався зростанням міжетнічних конфліктів, нові держави формувалися за етнічним принципом, що загострювало протистояння між етносами.

Радянська політика в міжетнічних відносинах базувалася на концепції «радянського народу» – спробі створити єдину ідентичність, що об'єднувала різні етноси і нації на основі соціалістичної ідеології. Водночас політика коренізації вирізняла культурні самобутності народів, при цьому така політика контролювалася державою.

Сучасні держави розробили різні підходи до етнополітики, які допомагають регулювати відносини між етнічними групами. За найбільш загальними характеристиками можна виділити три основні моделі: мультикультуралізм, асиміляцію та інтеграцію.

Мультикультуралізм акцентує увагу на підтримці культурного різноманіття, дозволяючи етнічним громадам зберігати свої традиції та мову. Асиміляція, навпаки, заохочує меншини інтегруватися в домінуючу культуру, що потенційно може призводити до зменшення їхніх культурних особливостей. Інтеграція поєднує елементи обох підходів, сприяючи участі етнічних груп в суспільстві, одночасно визнаючи їхню культурну ідентичність.

Ці підходи допомагають країнам справлятися з викликами, які виникають унаслідок глобалізації та міграційних процесів, шукати ресурси національної стійкості та соціальної стабільності, забезпечуючи мирне співіснування різних етнічних спільнот.

Сучасна Україна також повинна розвивати етнополітику, спрямовану на збереження культурної ідентичності корінних народів, національних меншин та забезпечення їхніх прав. Особливо важливою ця політика стала в теперішніх умовах війни, що актуалізували питання національної єдності та інтеграції.

Історичний розвиток етнополітики демонструє її важливу роль у забезпеченні стабільності та соціальної єдності. Етнополітика, адаптована до сучасних викликів, є інструментом сприяння мирному співіснуванню в багатонаціональних суспільствах. Вона є ключовим аспектом розвитку демократичної держави, що підтримує культурне розмаїття. Сучасні виклики збройної агресії, глобалізації та міграції підкреслюють необхідність нових підходів, які дозволять зберегти як національну ідентичність, державний суверенітет, так і соціальну єдність у багатокультурному світі.

Література

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти: міркування щодо походження і поширення націоналізму. Київ: Критика, 2001. 271 с.

2. Волянчук, О. Етнополітика: практичні знання для реального світу // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін : зб. Наук. Праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Вип. 32. С. 99-110.

3. Akopian V., Timashova V. (2023). The Discourse of Humanism in the Context of the Civilizational Process in the 21st century. *Philosophy and Cosmology*. Vol. 30. S. 24-32.